

PM 2009:86 RVIII (Dnr 001-495/2009)

Grundanalys, Förnyelseprogram och Kulturpolitikens arkitektur av Kulturutredningen (SOU 2009:16)

Remiss från Kulturdepartementet

Borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande
Som svar på remissen "Grundanalys, Förnyelseprogram och Kulturpolitikens arkitektur av Kulturutredningen" (SOU 2009:16) översänds och återopas promemorian.

Föredragande borgarrådet Madeleine Sjöstedt anför följande.

Ärendet

Regeringen tillsatte 2007 en ny kulturutredning som lade fram sitt betänkande den 12 februari 2009. Utredningen föreslår bland annat nya kulturpolitiska mål, en förändring av den statliga myndighetsorganisationen inom kulturområdet, en ny relation mellan staten och länen/kommunerna kallad "portföljmodellen" samt en så kallad "aspektpolitik" som betonar kulturens integrering med andra samhällsområden. Kulturutredningen har haft i uppdrag att se över kulturpolitiken, dess inriktning och arbetsformer och att lämna förslag om de förändringar som följer av kommitténs överväganden.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, kulturnämnden och Stockholms Stadshus AB (Stockholms Stadsteater AB).

Stadsledningskontoret anser att det är viktigt att tillväxten i hela kultursektorn stärks och att den största kunskapen om såväl resurser som behov inom kulturområdet finns lokalt och regionalt. Den kommunala/regionala nivån bör därför få ett större inflytande över hur de statliga medlen ska fördelas över landet.

Kulturnämnden anser att Kulturutredningen redovisar en heltäckande och väl grundad dokumentation av senare års samhällsutveckling i Sverige och hur den har påverkat kulturområdet. De viktigaste förslagen i utredningen gäller nya kulturpolitiska mål, en ny statlig myndighetsorganisation, en inriktning mot aspektpolitik och en ny bidragsrelation mellan staten och länen/kommunerna, portföljmodellen.

Stockholm Stadshus AB besvarar remissen genom Stockholms Stadsteater AB direkt till Kulturdepartementet.

Mina synpunkter

Det är i kulturlivets alla offentliga arenor, samtal, konstnärliga uttryck etc. som vi stockholmare får möjlighet att se samhället utifrån andra människors perspektiv, diskutera de konflikter och olikheter som alltid finns i en levande storstad och uppleva det som vi själva inte kan se. Inom kulturen vårdas det kulturarv som ger oss verktyg att sätta vår samtid i ett sammanhang och som i Stockholm tar sig uttryck i såväl arkitektur som museer och klassiska konstformer. Det är i kulturen många av oss finner utlopp för vår kreativitet och får ta del av andras. Och genom det civila samhällets organisationer kan vi förverkliga våra egna kulturella idéer tillsammans med människor vi annars inte skulle ha träffat.

Kulturens kraft gör oss rikare som personer och gör därmed också vårt gemensamma samhälle till en bättre plats att leva i. Det offentliga samtal som kulturlivet erbjuder är därmed också en viktig kraft för Stockholms ekonomiska utveckling, och för att människor från hela världen ska vilja flytta hit.

Kulturutredningen har i det perspektivet gjort ett viktigt arbete för att stärka kulturpolitikens roll i Sverige och skapa såväl en teoretisk som organisatorisk grund utifrån vilken regeringen kan bygga en kulturpolitik för framtiden.

Det övergripande målet

Den genomgripande förnyelse av målen med den nationella kulturpolitiken som utredningen föreslår är välkommen. Kulturpolitiken och kulturlivet måste söka nya vägar för att stärka kulturens roll i samhället och detta kan inte göras enbart genom de institutioner och andra aktörer, som redan i dag styr mycket av kulturens utveckling. Däremot är det angeläget att slå fast vad som är det övergripande målet för kulturpolitiken. Kulturutredningens förslag om att "Den nationella kulturpolitiken ska, med utgångspunkt i demokrati och yttrandefrihet, bidra till samhällets utveckling..." gör kulturen till ett instrument för andra värden än de som kulturpolitiken borde främja i första hand, nämligen medborgarna. Det är "medborgarnas utveckling", inte samhällets, som borde vara den övergripande målsättningen med politiken.

Jag vill understryka bildningsperspektivet inom kulturpolitiken. Kulturutredningen nämner bildning bland kulturpolitikens mål, men detta kan göras ännu tydligare. Kulturen skapar förutsättningar för kommunikation och skapande, men har framförallt en bildande funktion. Bildning är en förutsättning för reflektion, fördjupning, ifrågasättande och utveckling.

Kulturen och kulturpolitiken har vidare en särskild roll att spela för barn och unga, vilket inte framkommer tillräckligt tydligt i Kulturutredningens förslag. Utredningen tar upp vikten av kultur i skolan, men jag skulle önska ett bredare resonemang om ung kultur. Kulturpolitiken har ett ansvar för att skapa förutsättningar såväl för kultur för unga som för ungas eget skapande. Globalisering och teknikutveckling har gjort att villkoren för ung kultur har förändrats radikalt. Kulturen har en betydligt större plats i barns och ungdomars liv än vad den någonsin tidigare haft. En viktig utgångspunkt för kulturpolitiken ska vara att ge barn och unga verktyg att bemästra de kulturella in- och uttrycken i en värld som ställer allt högre krav på såväl kunskap som kommunikativ förmåga.

Kulturpolitiken som aspektpolitik

I diskussionen om kulturpolitikens mål är även Kulturutredningens avsnitt om aspektpolitik viktiga. Kultur är t.ex. ett av de tre benen som varumärket "Stockholm – Capital of Scandinavia" vilar på. I arbetet med att göra stockholmsregionen till en attraktiv plats för människor att flytta och resa till och för företag att investera i, har kulturlivet blivit en självklar faktor. De kulturfrämjande insatser som redan nu spelar en viktig roll inom andra politikområden bör utformas i relation till den övriga kulturpolitiken. Men aspektpolitiken får inte bli kulturpolitikens huvudfåra, som det redan finns tendenser till i många kommuner och regioner. Konserter, museer och konsthallar bör inte ersättas av festivaler och folklustspel.

Portföljmodellen och Stockholms stad

Statens kulturinsatser hamnar alltid i någon typ av relation till kommunernas och landstingens egna kultursatsningar. Därför är det viktigt att samordningen mellan staten och de lokala politiska nivåerna är goda, och att insatserna strävar efter samstämmiga mål. Utredningen påpekar att kommuner och landsting, tillsammans med dem som påverkas av bidragsbesluten, i framtiden ska ha större inflytande än nu. Statens möjlighet till påverkan ska ske genom själva målen för kulturpolitiken.

Kulturutredningens förslag till hur denna samordning ska förbättras – "portföljmodellen" – kan lösa flera problem och bör genomföras under de förutsättningar som redogörs för nedan. Däremot är det otydligt hur själva förhandlingen ska skötas. Och hur ska de statliga medlen till de olika portföljerna fördelas; efter invånarantal, efter behov, eller som matchning till de lokala satsningarna?

Ett annat problem är att de lokala politiska förutsättningarna skiljer sig åt mycket över landet, och det finns ingen samarbetsmodell som passar alla. För Stockholms del är detta tydligt. Stockholm ingår inte i en region som t.ex. Göteborg och Malmö. Och kulturutredningen konstaterar riktigt att "det förekommit en viss uppdelning i ansvar mellan stad och landsting [Stockholms län är t.ex. huvudman för Konserthuset och Kungliga Filharmonikerna], men faktum kvarstår: Här finns en stor, stark och dominerande storstad i ett förhållandevis svagt kulturpolitiskt län." Det är därför orimligt – precis som utredningen säger – att statens motpart i stockholmsregionen enbart skulle vara Stockholms läns landsting. En grund för att Stockholms stad ska kunna ställa sig bakom den s.k. portföljmodellen är att Stockholms stad förhandlar med staten i en egen portfölj, precis som landstingen och regionerna. Stockholms stad bör ingå i den första förhandlingsrundan med staten.

Kulturstödets mål och prioriteringsproblem

Utredningens förslag om att förändra stödformerna för kulturskapande från selektiva och specialinriktade, till mer generellt utformade, är bra. I kombination med portföljmodellen kommer det att leda till flera positiva förändringar i kulturstödet. Men det framgår inte vilka kriterierna för kulturstödet ska vara. Hur ska de olika målen med stödet vägas mot varandra i fördelningen av medlen? Hur väger det kulturpolitiska målet om "konstens förmåga att gestalta, bryta mönster och vidga det möjligas rum", i relation till målet om "att bidra till en socialt miljömässigt och ekonomiskt hållbar utveckling" när medlen ska fördelas? Samma avsaknad av vägledning för prioriteringarna finns i de nuvarande kulturpolitiska målen, men min förhoppning var att utredningen skulle föreslå förändringar för att skapa vägledning. Även Riksrevisionen har nyligen beskrivit problemen på detta område.

Låt mig också i sammanhanget understryka en annan aspekt kring vikten av prioriteringar inom kulturstödet. Om Sverige ska få en växande kultursektor bör det offentliga stödet vara en av flera intäktskällor för kulturverksamheterna. Det offentliga stödet bör utformas för att gynna en sådan utveckling. I Stockholm har vi infört de så kallade växtpengarna vilka stimulerar till arbete med att finna andra intäktskällor än kommunala och statliga. Ett liknande system bör eftersträvas på statlig nivå. Ett avdrag för sponsring borde vara en del i ett sådant tillväxtfrämjande kulturstöd.

Fördelningen av kulturstöd måste basera sig på kvalitet. Jag har förståelse för Kulturutredningens val att avstå från att definiera kvalitet, men jag anser att det behövs en definition av begreppet för att kulturstödet på ett så tydligt och transparent sätt som möjligt ska kunna fylla sitt syfte. En möjlig definition av kvalitet skulle kunna vara ”konstens förmåga att gestalta, bryta mönster och vidga det möjligas rum”, ett mål som Kulturutredningen formulerar i avsnittet om mål för kulturpolitiken.

Effektivitet också något för kulturlivet

Ambitionerna inom kulturområdet överstiger för det mesta de medel som finns avsatta för ändamålet. Därför bör såväl styrning som stödformer inom kulturområdet ske med det bästa för kulturskapandet och medborgarnas glädje, för ögonen. I Stockholm har vi stor och god erfarenhet av styrning mot ökad effektivitet inom kulturinstitutionerna. Vi har bland annat sökt samordningsfördelar genom sammanslagningar av administration, biljetthantering, verkstäder etc. Målet med detta har varit att kraftsamla resurserna kring kärnområdet – kulturen. Vi har inte kunnat se att en sådan effektivisering skett inom alla statliga institutioner. Det är därför angeläget att staten noggrant överväger och genomför vissa av de sammanslagningar och effektiviseringar som föreslås i propositionen.

Internets betydelse för kulturlivet och kulturpolitiken

Kulturutredningen gör en viktig analys av kulturpolitikens relation till samhällsutvecklingen och hur den under 1900-talet fungerade som en spegel av det moderna samhällsbyggnadsprojektet. Utredningen konstaterar därmed att globaliseringen, och utvecklingen mot ett informations-, kunskaps-, nätverkssamhälle skapar nya förutsättningar för kulturpolitiken. Men utredningen har inte tillräckligt djupt analyserat hur kulturpolitiken kan använda de möjligheter som internet tillsammans med den övriga teknikutvecklingen ger för att tillgängliggöra kulturen och för att medborgarna själva ska kunna delta aktivt i det kulturella skapandet.

En stor del av 1900-talets kulturpolitik har haft till syfte att tillgängliggöra kvalitetskulturen och kulturarvet för alla människor i Sverige genom museerna, folkbiblioteken, litteraturstödet, distributionsstöd till dagstidningar och film etc, vilket Kulturutredningen väl beskriver. Internet utmanar och kompletterar dessa distributionsätt, vilket kulturutredningen däremot inte tillräckligt har dragit konsekvenserna av. Det finns flera exempel.

Under det senaste året har flera debatter förts i Sverige och Europa om hur lagstiftningen ska förhålla sig till distributionen av kultur på internet. Fildelning och andra former av distribution av fri respektive upphovsrättsskyddad kultur på internet har etablerat sig i breda samhällsgrupper. Oklarheten kring omfattningen av och diskussionerna kring gränsdragningen för upphovsrätten på internet visar på behovet av en ny lagstiftning för upphovsrätten på internet.

Syftet med en sådan lagstiftning måste vara att främja att hela världens samlade kulturarv inom t.ex. musik, film och litteratur blir tillgängligt för alla människor samtidigt som upphovsrättsinnehavarnas intressen tas till vara.

En annan aspekt av samma problematik är hur de offentliga kulturinstitutionerna och arkiven ska förhålla sig till sina egna digitala handlingar som de äger upphovsrätten till. I deras arkiv finns stora samlingar bilder, texter, filmer, musik, ljud, dokument etc. som håller på att tillgängliggöras elektroniskt. En viktig uppgift för framtidens kulturpolitik är därför att utforma detta regelverk så att det blir lika lättbegripligt och tydligt som offentlighetsprincipens regler för fysiska allmänna handlingar.

För Stockholm är bristen på lagstiftning och regler på detta område extra allvarlig eftersom en viktig och växande del av stadens näringsliv arbetar med produktion och distribution av olika kulturella produkter på internet. För att detta näringsliv ska kunna växa är det nödvändigt att lagstiftningen är förutsägbar inför framtiden och generös vad gäller hur man får använda elektroniskt tillgänglig information.

I övrigt hänvisar jag till kulturnämndens och stadsledningskontorets remissvar.

Jag föreslår att borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande

Som svar på remissen ”Grundanalys, Förnyelseprogram och Kulturpolitikens arkitektur av Kulturutredningen” (SOU 2009:16) översänds och återopas promemorian.

Stockholm den 7 maj 2009

MADELEINE SJÖSTEDT

Bilagor

1. Reservationer m.m.
2. Remissen ”Grundanalys, Förnyelseprogram och Kulturpolitikens arkitektur av Kulturutredningen” (SOU 2009:16) - sammanfattning

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Reservation anfördes av borgarråden *Carin Jämtin* (s), *Yvonne Ruwaida* (mp) och *Ann-Margarethe Livh* (v) enligt följande.

Vi föreslår borgarrådsberedningen föreslå kommunstyrelsen besluta att

1. Att som svar på remissen översänds och återopas följande.

Det är viktigt att regelbundet göra genomlysningar av kulturpolitiken och vi välkomnar den breda debatt om kulturpolitiken som utredningen har väckt. Vi vill dock avvisa huvuddelen av förslagen och efterlyser i stället en statlig kulturpolitik som stärker kulturens ställning i hela landet och ger fler möjlighet till delaktighet, genom eget kulturskapande och genom tillgång till professionell kultur.

En avgörande brist i utredningen är att den inte utgår från att området ska få någon som helst ekonomisk expansion och inte föreslår några resursförstärkningar på kulturområdet. Den har heller inga förslag för att förbättra villkoren för kulturskaparna, trots att man framhåller att det finns en rad olösta problem. Vi ser ingen motsättning mellan det professionella kulturlivet och de så kallade medborgarperspektivet, som tvärtom är varandras förutsättning. Vi avvisar den instrumentella synen på kulturen som innebär att den i första hand ska motiveras med nyttan för andra samhällsområden.

De i utredningen föreslagna ändringarna av kulturpolitiska målen för på intet sätt kulturpolitiken framåt. Det förefaller till att börja med märkligt att en opolitisk utredning föreslår mål för politiken. När de ursprungliga målen togs fram, 1974 var det av en parlamentarisk utredning och i det närmaste i enighet.

Vidare måste det fastslås att urvattningen av målet om en kulturpolitik som omfattar alla, framstår som såväl oroväckande som omodern. Målet och utmaningen för all modern kulturpolitik måste vara att alla skall omfattas av kulturlivet. Detta mål måste slås fast tydligt och vara ledstjärnan för kulturpolitiken.

När det sedan gäller kommersialismens negativa verkningar, innebär inte ett erkännande av dessa per automatik ett avståndstagande från att de kommersiella krafterna också bidrar till kulturlivet. En kulturpolitik som i allt högre grad också inkluderar ett fält där kultur- och näringspolitik möts, kan inte därför bortse från kommersialiseringens risker. Tvärtom. Det blir än viktigare att politiken kan parera för de negativa effekterna av kommersialismen. Bara så kan vi undvika likriktning och en urvattning av utbudet.

Vi anser det också olyckligt och otidsenligt att ta bort målet om att främja internationellt utbyte, som vi anser är en allt viktigare del av kulturlivet, inte minst i Stockholm. Utredningen föreslår att man istället lyfter fram "kultursamarbete" som definieras som samarbete mellan svenska myndigheter eller institutioner och utländska myndigheter eller institutioner, tex i kunskapsuppbyggande syfte eller i utvecklingssyfte tillsammans med utvecklingsländer. Vi anser att kulturpolitiken även i fortsättningen ska innefatta kulturutbyte som inte begränsas av utvecklingsändamål och som även sker inom det fria kulturlivet.

Vi anser att det är viktigt att staten har ett fortsatt samlat ansvar för landets kulturpolitik. Jämlikheten i hela landet måste garanteras och alla medborgare få del av kulturen, oavsett bostadsort eller social bakgrund. Det kan finnas skäl att se över relationen mellan staten och regionerna. Förslaget till regionalisering, den s.k. portföljmodellen är dock inte tillfredställande och är dessutom inte tillräckligt tydlig. Det saknas idag en fungerande regional struktur för många delar av landet. Kommunernas roll i den föreslagna modellen är mycket oklar. Grunden för den föreslagna modellen är förhandlingar, där garanten för lika behandling ska vara de nationella målen. Eftersom dessa mål samtidigt föreslås tas bort och ersättas av en mycket vagt hållen allmän formulering, finns inte denna grund.

Vi är ytterst tveksamma till det föreslagna systemet med s.k. portföljer. Det finns en uppenbar risk att dessa bara blir ett sätt för statsmakten att iscensätta en reträtt från den kulturella regionalpolitiken. Vi ser en stor risk att de regionala och lokala aktörerna, istället för att vinna en ökad frihet över regionens kulturpolitiska resurser, enbart vinner det tveksamma privilegiet att administrera en kulturpolitisk reträtt.

Inbyggt i systemet finns nämligen en motsättning och en kamp om resurserna mellan de statliga institutionerna, vars anslag det kommer finnas en fortsatt tydlighet om vem som ansvarar för, och de regionala portföljerna, där det finns en otydlighet om vem som ansvarar för innehållet, då de tillkommit i förhandling mellan parterna. I klartext innebär det en stor risk att en framtida kulturminister riskerar att gynna de statliga institutionerna – inför vilka han eller hon uppenbart bär ansvaret – framför de regionala portföljerna.

Vi vill sålunda avstyrka förslaget till portföljssystem. Vi ser det dock som naturligt att Stockholm, i det fall vi påtvingas en portföljmodell, inte infogas i någon landstingsportfölj.

En stor del av kulturutredningen behandlar ”kulturpolitikens arkitektur”, organiseringen av de statliga myndigheterna. Här föreslås omfattande förändringar och ett betydande centralisering, utan att konsekvenserna för verksamheterna eller konstarna är utredda. Det är viktigt att ständigt se över hur myndigheter fungerar och hur administrationen ska fungera på bästa sätt för att tjäna sitt ändamål. Vi har dock svårt att se behovet av denna omfattande omorganisation av verksamheter som idag i stort sett fungerar bra. Vi tror att det är olyckligt att centralisera all bidragsgivning till en myndighet, som dessutom ska vara en s k ”enrådsmyndighet”. Särskilt egendomligt blir det att till denna myndighet föra Författarfonden, en fristående organisation som idag på ett utmärkt och av alla parter accepterat sätt hanterar författarnas egna ersättningar. I utredningen föreslås att en samlad myndighet för arkiv och bibliotek inrättas där Riksarkivet och Kungliga biblioteket slås samman med talboks- och punktskriftsbiblioteket och landsarkiven.

Vad gäller arkivfrågorna är det rimligt att, som utredningen föreslår, Riksarkivet får ett övergripande ansvar på den nationella nivån. Vi vill dock poängtera den fortsatta vikten av myndighetsövergripande verksamheten vad gäller historia och kulturarvsfrågor som i huvudsak kommer ligga under myndigheten för samtid, historia och livsmiljö, men där de nationella arkiven har en stor och viktig funktion.

Stockholms stadsarkiv har i dag dubbla myndighetsroller: vid sidan av sin roll som kommunal arkivmyndighet i Stockholms stad utgör Stockholms stadsarkiv även Landsarkiv för Stockholms län. Enligt utredningens förslag ska de sju landsarkiven övergå i den nya myndigheten för arkiv, bibliotek och språk. Det bör vid ett eventuellt sådant framtida samgående därför särskilt beaktas hur kostnader och personalansvar ska fördelas mellan staden och staten, i synnerhet gällande de stora investeringar som Stockholms stad har gjort i byggnader, arkivaliehantering och personalutveckling utifrån sin roll som landsarkiv.

För de föreslagna mycket genomgripande förändringarna görs inga kostnadsberäkningar, utan de anses kunna inrymmas inom nuvarande ekonomiska ramar. All erfarenhet visar att så stora omorganisationer kostar såväl pengar som tid. För lång tid framåt skulle det lägga en ”död hand” över ett kulturliv, som i stället är i stort behov av förstärkt finansiering och en stark och framsynt kulturpolitik.

Kommunstyrelsen

Reservation anfördes av *Carin Jämtin*, *Tomas Rudin*, *Malte Sigemalm* och *Abdo Goriya* (alla s), *Stefan Nilsson* (mp) och *Ann-Margarethe Livh* (v) med hänvisning till reservationen av (s), (mp) och (v) i borgarrådsberedningen.

ÄRENDET

Regeringen tillsatte 2007 en ny kulturutredning som lade fram sitt betänkande den 12 februari 2009. Utredningen föreslår bland annat nya kulturpolitiska mål, en förändring av den statliga myndighetsorganisationen inom kulturområdet, en ny relation mellan staten och länen/kommunerna kallad ”portföljmodellen” samt en så kallad ”aspektpolitik” som betonar kulturens integrering med andra samhällsområden. Kulturutredningen har haft i uppdrag att se över kulturpolitiken, dess inriktning och arbetsformer och att lämna förslag om de förändringar som följer av kommitténs överväganden.

BEREDNING

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, kulturnämnden och Stockholms Stadshus AB.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 17 april 2009 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsledningskontoret har valt att framför allt lämna synpunkter på de nya kulturpolitiska målen och förslaget om en ny bidragsrelation mellan staten och kommunerna - portföljmodellen.

Mål för kulturpolitiken

Utredningens förslag till nya mål syftar till att bekräfta att politikens huvuduppgifter är att stärka och främja öppna sociala gemenskaper, kommunikation mellan människor och grupper i samhället samt att ge människor utrymme och möjlighet att utveckla sina skapande förmågor. Utredningen anser att politiken i en demokrati alltid ska ha medborgarnas perspektiv överst på dagordningen. Stadsledningskontoret delar i stort utredningens syn på målen. I Stockholms stads budget 2009 står följande: ”Kulturverksamheterna ska främja ett fritt och demokratiskt offentligt samtal och erbjuda människor möjlighet till bildning och personlig utveckling.” Stadsledningskontoret anser dock att individperspektivet kunde ha fått större plats i utredningens förslag till nya mål för kulturpolitiken.

Ökat samspel mellan stat, landsting och kommun - portföljmodellen

Utredningen föreslår att en ny modell för samspelet mellan stat, landsting och kommun i kulturpolitiska frågor genomförs. Den så kallade portföljmodellen bör, enligt utredningen, bygga på dialog och förhandling som ska utmynna i en överenskommelse. Denna ska ange satsningarna på kultur i länet. Stadsledningskontoret ser positivt på att införa portföljmodellen då detta borde leda till att kommunerna själva kan styra över sina egna kulturpolitiska strategier utan statlig detaljstyrning. Kulturfrågorna förs på detta sätt närmare medborgarna. Modellen får dock inte innebära ytterliggare övervältring av statliga kostnader på länen/kommunerna.

Stadsledningskontoret delar även utredningens syn på att tillämpningen av portföljmodellen medför en särskild problematik när det gäller Stockholms län. Stockholms stad är inte en del av en större formell region och är framför allt landets huvudstad. I staden finns en rad kommunala institutioner som gör att kulturutbudet sammantaget blir större än på andra platser. Detta utbud är lättillgängligt för invånarna i de omgivande kommunerna utan att dessa via kommunalskatten bidrar till finansiering av verksamheterna. Enligt utredningen går den

bärande principen – att staten träffar överenskommelser med landsting eller motsvarande, men att primärkommunerna ska ha ett stort inflytande över förhandlingsprocessen – inte att tillämpa i Stockholms län. Stadsledningskontoret delar denna uppfattning. Utredningen anser att det bör övervägas om en särskild utredare, en förhandlare, ska tillsättas för att utveckla modellen och genomföra den första förhandlingsomgången. Stadsledningskontoret anser att detta är nödvändigt och delar utredningens synpunkt att denna förhandlare ska få i uppdrag att utarbeta särskilda riktlinjer för statens samverkan med Stockholms stad inom ramen för portföljmodellen. Stadsledningskontoret menar att Stockholms stad själv måste få rätten att bestämma hur samordningsförfarandet ska hanteras utifrån lokala förutsättningar och prioriteringar. Stockholm kan i mångt och mycket ses som en smältdegel och ett nav av kulturell aktivitet. Utbudet i staden attraherar besökare såväl från Stockholms län som från övriga Sverige.

Införande av portföljmodellen gör det nödvändigt för staten att ha en tydlig hållning när det gäller konstnärlig och kulturpolitisk kvalitet. Statens fortsatta roll för en nationell kulturpolitik måste förtydligas och då främst inom kulturens mångfalds- och kvalitetsaspekter.

Övrigt

Stadsledningskontoret befarar att en del av det som utredningen föreslår kommer att innebära ökade kostnader, inte minst under genomförandestadiet av de relativt stora organisatoriska förändringarna. Stadsledningskontoret menar därför att utredningen borde ha redovisat kostnadseffekterna av sitt förslag.

Stadsledningskontoret anser att ett fritt och självständigt kulturliv är en förutsättning för att Stockholm och Sverige ska utvecklas. Kulturlivet i form av teatrar, gallerier, museer, bibliotek, konsthallar, biografier, konsertlokaler med mera – såväl offentligt som privat finansierat - måste finnas för att garantera det fria ordet och ett livfullt offentligt samtal. Det är därför viktigt att tillväxten i hela kultursektorn stärks. Stadsledningskontoret menar att den största kunskapen om såväl resurser som behov inom kulturområdet finns lokalt och regionalt. Det är därför angeläget att den kommunala/regionala nivån får ett större inflytande över hur de statliga medlen ska fördelas över landet.

Kulturnämnden

Kulturnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 21 april 2009 att i huvudsak bifalla förvaltningens förslag till beslut, och att därutöver anför:

”Kulturutredningen är en gedigen utredning med ett framåtsyftande förhållningssätt och ett antal konstruktiva förslag på förbättringar av den kulturella infrastrukturen och synen på kulturpolitiken. Vi vill dock passa på att i remissvaret skicka med några synpunkter.

Till att börja med tillstyrker vi i stort de förslag till kulturpolitiska mål som kulturutredningen lägger fram. Det tydliga medborgarperspektiv som utredningen bygger på är en bra utgångspunkt. Vi ställer oss dock tveksamma till den starka inriktningen på kulturen som medel för samhällets utveckling i den övergripande målformuleringen. En ny kulturpolitik borde istället framförallt fokusera på individens utveckling.

Kulturen finns till för kulturens skull. Den ska inte behöva vara nyttig eller påläggas uppgifter. Däremot har den uppenbart positiva effekter på samhället som helhet. Den aspektpolitik som kulturutredningen föreslår är ett viktigt steg i rätt riktning, men dess utformning bör diskuteras grundligt.

Det är inte, som utredningen klargör, längre möjligt att sätta likhetstecken mellan

samhället och den offentliga sektorn, vilket enligt utredningen gjordes i 1974 års kulturproposition. Inte heller kan konsten och kulturen betraktas inom samma gränser som tidigare. Utredningen gör analysen att konsten går mot en upplösning av skiljelinjen mellan konsten och andra delar av samhället. Då både konstens och samhällets gränser har vidgats, måste kulturpolitiken följa med.

Det är positivt och nydanande att kultur, skola, forskning, hälsa och företagande ska ses som sammanflätade med varandra, men det är samtidigt viktigt att detta inte innebär att kulturen motiveras med dess effekter på övriga delar av samhället. Trots att gränserna mellan olika områden löses upp, så måste kulturens egenvärde utgöra grunden i kulturpolitiken. Vi vill därför understryka kulturutredningens formuleringar om att kulturens positiva effekter för andra politikområden ska ses utöver dess egenvärde.

Vidare välkomnar vi kulturutredningens analys att det inte finns en lösning som passar alla och därmed dess förslag om att stora delar av kulturpolitiken flyttas ut till regioner, landsting och kommuner. Vi delar utredningens syn på att det inom den föreslagna portföljmodellen bör utarbetas särskilda riktlinjer för Stockholms stad. Stockholms stad har med sin storlek och sin roll som huvudstad med bland annat ett flertal institutioner, en annan roll än övriga kommuner i länet i den nationella kulturpolitiken.

Samtidigt saknar vi i denna strukturinriktade kulturutredning, tydliga förslag kring kulturpolitikens innehåll. Vi efterlyser exempelvis en strategi för hur kultursektorn kan växa och hur mer pengar utifrån kan komma in i den. Kulturutredningen menar att portföljmodellen och aspektpolitiken kan föra med sig positiva effekter för konstnärernas villkor. Detta stämmer säkert, men är inte tillräckligt. Utredningens konstaterande att såväl konstens som samhällets gränser suddas ut i konturerna, visar att konsten tar och kan ta en större plats i samhället än tidigare. Likaså kan man se att gränserna mellan professionella och amatörer håller på att luckras upp, vilket skapar nya utmaningar för bland annat bidragssystemen.

Kulturpolitiken måste följa med, så att kulturen får möjlighet att ta större plats och vidga sina gränser. Staten bör därför i den kommande propositionen föreslå en incitamentsstruktur av exempelvis den modell som vi numera har i Stockholm, för att öka publik och intäkter i kultursektorn. Ett sådant system skulle passa väl in i kulturutredningens tydliga medborgarperspektiv.

Det saknas också ett resonemang kring en av vår tids viktigaste kulturpolitiska frågor, möjligheten att sprida kultur och kulturarv digitalt. Centrala frågor som människors möjligheter att ta del av material digitalt och upphovsrättslig problematik borde ingå i en utredning som rör kultur och samhälle på 2000-talet.

Dessutom skulle vi önska ytterligare samordning av statliga kulturinstitutioner för att minska administrations- och andra kringkostnader och därmed frigöra pengar till konst och kultur.

Till sist vill vi tacka kulturutredningen för ett gediget och gott arbete och ett intressant och innehållsrikt resultat. Vi ser fram emot en kommande kulturpolitisk proposition med utredningen som grund.”

Reservation anfördes av vice ordförande Roger Mogert (s), ledamöterna Ann Mari Engel (v), Eva Louise Erlandsson Slorach (s) och Kerstin Wickman (mp) samt tjänstgörande ersättarna Inga Granberg (s) enligt det av dem framställda yrkandet, *bilaga 1*.

Kulturförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 8 april 2009 har i huvudsak följande lydelse.

Sammanfattande synpunkter

Kulturutredningen redovisar en heltäckande och väl grundad dokumentation av senare års samhällsutveckling i Sverige och hur den har påverkat kulturområdet. Det ger en god grund för analyser och förslag. De viktigaste förslagen i utredningen gäller nya kulturpolitiska mål, en ny statlig myndighetsorganisation, en inriktning mot aspektpolitik och en ny bidragsrelation mellan staten och länen/kommunerna, portföljmodellen.

Nya kulturpolitiska mål

Kulturförvaltningen ansluter sig till de kulturpolitiska målen som behåller de grundläggande värdena från tidigare mål samtidigt som det sker en anpassning till samhällsutvecklingen och en synkronisering till de nya strategiska inriktningarna med aspektpolitik och regionalisering. Samtidigt har kulturförvaltningen invändningar mot att utredningen medvetet avstår från att definiera och analysera statens ansvar i konstnärliga kvalitetsfrågor.

Portföljmodellen

Kulturförvaltningen ställer sig i stort bakom utredningens förslag till ny inriktning av kulturpolitiken. Tiden är mogen att fullfölja den decentralisering av kulturen som inleddes med 1974 års kulturpolitik genom att ge den regionala/kommunala nivån ett större inflytande över hur de statliga medlen ska fördelas över landet. Införandet av regionala kulturportföljer gör det samtidigt nödvändigt för staten att ha en tydlig hållning när det gäller konstnärlig och kulturpolitisk kvalitet.

Ny förvaltningsstruktur

En av de centrala delarna i utredningens uppdrag har varit att ge förslag till en ny förvaltningsstruktur som på ett mer ändamålsenligt sätt ger staten möjligheter att utveckla sitt nationella ansvar för kulturpolitiken. För att åstadkomma en organisation för kulturpolitiken som gör att de statliga myndigheterna med förvaltningsuppdrag kan samverka inbördes, samla politikområdet och göra kulturpolitiken kraftfull föreslås att de grupperas i tre sfärer.

På sikt menar utredarna att grupperingen i sfärer även bör ligga grund för inrättande av tre förvaltningsmyndigheter. Kultur- och arkivförvaltningarna i Stockholm delar i stort utredningens förslag men betonar vikten av att folkbibliotekens intressen tas till vara genom strukturerade dialoger med staten och genom en styrning i uppdraget från kulturdepartementet i riktning mot en helhetssyn på människors lärande och alla de offentliga bibliotekens sammanlänkade roller i detta.

Vid en sammanläggning av Riksarkivet och landsarkiven är det viktigt att värna de statliga funktioner som lagts ut på arkivinstitutioner med kommunalt huvudmannaskap. Det gäller i första hand Stockholms stadsarkiv och Värmlandsarkiv samt till viss del Malmö stadsarkiv.

Aspektpolitiken

Det är angeläget att aspektpolitiken förs in som ett övergripande perspektiv på kulturpolitiken. Det är inte bara av ekonomiska skäl nödvändigt att kulturen når in i andra samhällssektorer. Kulturen behöver bredda sina kontaktytor för att nå nya publikgrupper, ta del av ny kompetens och andra erfarenheter. Motsatt gäller för det övriga samhället. Kulturen kan tillföra mycket inom de flesta verksamheter och politikområden.

Medborgarperspektivet

Utredningen betonar kulturens betydelse för samhällsutvecklingen vilket bland annat tar sig uttryck i förslaget till aspektpolitik. Individ- och medborgarperspektivet är inte lika framträdande och kulturförvaltningen menar att deltagar- och inflytandefrågorna borde fått större plats både i de föreslagna målen och i förnyelseprogrammets förslagskatalog.

IT-revolutionen

En fråga som inte berörs nämnvärt i kulturutredningen är frågan om IT:s betydelse i civilsamhället och för kulturområdet. Detta är den viktigaste kulturpolitiska frågan nu och

under de kommande åren och berör alla delar av samhället. En kulturpolitik som vilar på samhällsaspekter måste innehålla en politik för kulturens relationer till teknikutvecklingen. IT-revolutionen och dess konsekvenser för upphovsrätten har medfört att gränserna mellan kreatör, förmedlare och konsument har upphävts och att begrepp som amatör och professionell behöver omdefinieras.

Barn och ungdom

Kulturutredningen saknar ett tydligt barn- och ungdomsperspektiv och begränsar barnkulturen till skolans värld. Kulturförvaltningen delar i stort utredningens syn på detta område liksom att skolan har ett ansvar för att barn och unga får tillfälle till eget skapande, möjlighet till bildning samt tillgång till sitt eget och andras kulturarv. Kulturförvaltningen menar också att detta ansvar även fortsatt bör uttryckas i läroplanerna samt att estetisk verksamhet även fortsatt bör vara ett obligatoriskt inslag i grundskolan.

Genomförandekostnader

Utredningen gör inga kostnadsberäkningar och redovisar inga kostnadseffekter av sina förslag vilket kulturförvaltningen ser som en svaghet. Det är inte rimligt att förvänta sig att så omfattande organisatoriska förändringar ska kunna genomföras utan tillkommande kostnader i genomförandestadiet och därmed sammanhängande konsekvenser för kulturlivets finansiering.

Kulturförvaltningens synpunkter

Nedan redovisas utredningens förslag i sammanfattning samt kulturförvaltningens synpunkter efter betänkandets kapitelindelning.

8 Nya mål för kulturpolitiken

Utredningens förslag:

”Den nationella kulturpolitiken ska, med utgångspunkt i demokrati och yttrandefrihet, bidra till samhällets utveckling genom att främja öppna gemenskaper och arenor som är tillgängliga för var och en. Den ska möjliggöra kommunikation mellan olika individer och grupper, skapa förutsättningar för kulturupplevelser och bildning samt verka för att alla ges möjlighet att fritt utveckla sina skapande förmågor.

Statliga myndigheter och institutioner ska, utifrån arten av sina uppgifter och ansvarsområden, arbeta för

- att främja mångfald, kulturell pluralism och internationellt samspel,
- att stödja konstnärligt skapande och ge plats för konstens förmåga att gestalta, bryta mönster och vidga det möjliga rum,
- att kulturarvet bevaras, brukas och tolkas,
- att kulturell kompetens och kreativitet används för att bidra till en socialt, miljömässigt och ekonomiskt hållbar utveckling,
- att information och kunskaper görs tillgängliga och förmedlas.

Målen bör vara vägledande för offentlig kulturpolitik även utanför det statliga området.”

Kulturförvaltningens synpunkter.

Kulturförvaltningen ansluter sig till de kulturpolitiska målen som behåller de grundläggande värdena från tidigare mål samtidigt som det sker en anpassning till samhällsutvecklingen och en synkronisering till de nya strategiska inriktningarna med aspektpolitik och regionalisering.

Utredningen avstår medvetet från att definiera kvalitetsbegrepp. Kulturförvaltningen har förståelse för att det inte är möjligt att definiera **ett** kvalitetsbegrepp med den bredd som kulturpolitiken har och i ännu högre grad kommer att få. Angelägenhet kan vara ett samlande kvalitetsbegrepp men det kan ha olika betydelse på t.ex. en statlig konstinstitution och en studiecirkel i keramik. Det är alltså nödvändigt att tillämpa olika kvalitetsbegrepp beroende på arten av uppdrag. Svårigheten att definiera kvalitetsbegrepp borde dock inte hindrat utredningen från att analysera och precisera statens roll som främjare av kvalitet inom de områden som staten direkt eller indirekt stöder. Införandet av regionala kulturportföljer gör det nödvändigt för staten att ha en tydlig hållning när det gäller konstnärlig och kulturpolitisk kvalitet.

Utredningen betonar kulturens betydelse för samhällsutvecklingen vilket bland annat tar sig uttryck i förslaget till aspektpolitik. Individ- och medborgarperspektivet är inte lika framträdande och kulturförvaltningen menar att deltagar- och inflytandefrågorna borde fått större plats både i de föreslagna målen och i förnyelseprogrammets förslagskatalog.

9 Kulturpolitik, civilsamhälle och folkbildning

Utredningens förslag:

- Regeringen bör ta initiativ till en dialog med de civilsamhälleliga organisationerna på kulturens område och med Sveriges kommuner och landsting (SKL) i syfte att ingå en överenskommelse liknande den som under hösten 2008 slutits på det sociala området.
- De statliga kulturinstitutionerna bör ges tydliga uppdrag att i högre grad inkludera det civila samhället i sina arbetsprocesser.
- De myndigheter som har ansvar för föreslagna sfärer inom kulturområdet bör också ha ansvar för att samråda med det civila samhället och dess nationella organisationer.
- Statens företrädare i förhandlingarna inom ramen för portföljmodellen, det nya Kulturrådet, bör arbeta för att stärka samarbetet med det civila samhället i regionerna.
- Bidrag till arrangörer inom musik och dans, arrangerande konstföreningar och länsbildningsförbund bör ingå i portföljmodellen.
- Ansvaret för en samlad utvärdering för att tillgängliggöra nya arbetsmetoder och goda exempel bör ges till det nya Kulturrådet.

Kulturförvaltningens synpunkter:

Kulturförvaltningen delar utredningens bedömning att civilsamhället är en stor och vital del av Sveriges kulturliv som bidrar till kulturell pluralism och tillgång till lokala kulturarv. De förslag som framförs rör främst de statliga myndigheternas ansvarsområden. Där vill förvaltningen understryka vikten av de uppgifter som läggs på det nya Kulturrådet för utvärdering och samordning mellan den offentligt ägda kulturen och civilsamhället. Kulturförvaltningen ställer sig också bakom förslaget om att arrangörer inom musik och dans, arrangerande konstföreningar och länsbildningsförbund bör ingå i portföljmodellen.

IT-revolutionen

En fråga inte berörs nämnvärt i kulturutredningen är frågan om IT:s betydelse i civilsamhället. Detta är den viktigaste kulturpolitiska frågan nu och under de kommande åren och berör alla delar av samhället. En kulturpolitik som vilar på samhällsaspekter måste innehålla en politik för kulturens relationer till teknikutvecklingen.

IT-revolutionen och dess konsekvenser för upphovsrätten har medfört att gränserna mellan kreatör, förmedlare och konsument har upphävts och att begrepp som amatör och professionell spelat ut sin roll.

I det sammanhanget får också framväxten av sociala medier och digitala kulturyttringar ett alltför begränsat utrymme i utredningens analyser och förslag. Det gäller inte minst de nya nätverk som växer fram på nätet och som för många unga människor utgör ett mer attraktivt alternativ för lärande och social samvaro än det traditionella föreningslivet och folkbildningen.

IT har medfört att ungdomar ändrat sitt rörelsemönster – många stannar hemma vid sina datorer och umgås med kända och okända via spel- och kontaktsajter. Många, och särskilt ungdomar, hämtar all information på nätet.

Eftersom all möjlig information kan spridas på nätet har det också varit viktigt för bl a folkbildningsorganisationer att vara synliga på nätet och delta i debatten, visa på alternativ etc. Flera studieförbund utvecklar också nätbaserad undervisning.

10 Kulturpolitiken som aspektpolitik

Kulturutredningen föreslår att den offentliga kulturpolitiken utformas som en aspektpolitik där den samspelar med andra politikområden för att ge kulturen tyngd, bredd och förankring i samhället. Utredningens förslag under detta avsnitt lägger en stor del av ansvaret för aspektpolitikens framgång på uppdrag till de nya statliga kulturmyndigheter som föreslås jämte förväntade dynamiska effekter av den regionala reformen, ”portföljmodellen”.

Kulturförvaltningen delar i grunden denna uppfattning men vill samtidigt understryka att

kulturens eget värde och offentligt garanterade strukturer måste säkras genom ett starkt statligt kulturpolitiskt engagemang.

10.1 Kultur i skolan - Barn och ungdom

Utredningens förslag:

- Lärarutbildningen bör utformas så att den ger goda förutsättningar för konstens och kulturens integration i skolans undervisning.

Goda möjligheter bör finnas för både lärare och verksamma på kulturområdet att vidareutbilda sig på relevanta områden.

- Kulturrådet bör inom ramen för ett nytt uppdrag ges ansvar för att utvärdera kulturområdets institutioners och myndigheters arbete med kultur i skolan, och för att skapa samspel i dessas arbete med att tillgängliggöra nya arbetsmetoder och goda exempel.

- På regional nivå bör kulturområdets samverkan med skolan organiseras inom ramar för den s.k. portföljmodellen.

Kulturförvaltningens synpunkter:

Kulturutredningen saknar ett tydligt barn- och ungdomsperspektiv och begränsar barnkulturen till skolans värld. Kulturförvaltningen delar i stort utredningens syn på detta område liksom att skolan har ett ansvar för att barn och unga får tillfälle till eget skapande, möjlighet till bildning samt tillgång till sitt eget och andras kulturarv. Kulturförvaltningen menar också att detta ansvar även fortsatt bör uttryckas i läroplanerna samt att estetisk verksamhet även fortsatt bör vara ett obligatoriskt inslag i grundskolan.

Genom att utveckla en strukturerad samverkan mellan skolan och kulturen finns en unik möjlighet att säkra barns och ungdomars rätt till kulturell delaktighet och eget skapande. För att säkra kvaliteten är det angeläget att samverkan sker på alla nivåer, en obruten förankringskedja vad gäller politiska mål på nationell, regional och lokal nivå, gemensamma mellan kultur, fritid och utbildning. Avgörande framgångsfaktorer är här professionella kulturförmedlare, kultur- och musikskolor, lokal, regional och nationell samverkan samt att unga får delta på egna villkor.

Erfarenheter i Stockholm

I Stockholm har kulturnämnden och utbildningsnämnden ett gemensamt uppdrag att förbättra skolbarns möjligheter att uppleva kultur. Syftet är att kulturella och konstnärliga uttryck långsiktigt integreras i grundskolan som en del i skolans måluppfyllelse samt att öka samverkan med de professionella och pedagogiska kulturverksamheterna. Insatser ska göras för att stimulera skolorna att på lång sikt utveckla sitt arbete med kultur och estetiska läroprocesser i syfte att nå ökad måluppfyllelse. I detta arbete spelar nationella insatserna som Skapande Skola, stöd till regionala konst- och kulturkonsulenter en viktig roll för att stärka barn- och ungdomskulturens status. Det bör övervägas om inte dessa medel ska ingå i förhandlingarna inom ramen för portföljmodellen.

Kulturförvaltningens förslag för att förbättra förutsättningarna för barn- och ungdomskulturen

- Barn- och ungdomskultur behöver bli ett eget sakområde på statlig nivå vilket skulle ge större utrymme för barn- och ungdomsfrågorna i kulturpolitiken
- Särskilj och öka intresset för storstadsperspektivet och de specifika villkor som råder här
- Inför stödformer för att möjliggöra ökade insatser av det fria kulturlivet för barn och ungdom liksom samordning mellan statliga och kommunala organ.
- Stöd för att utveckla kulturinstitutionernas kulturpedagogiska avdelningar samt krav på institutionerna att arbeta utanför institutionens väggar, exempelvis i storstädernas förorter.
- Insatser inom konstnärliga och pedagogiska utbildningar för att utveckla intresset och kunskapen om barn- och ungdomskultur.
- Nya stödformer till ung kultur. Möjligheter att som storstad få statlig samfinansiering när det gäller långsiktiga och metodutvecklande satsningar inom ungdomskulturen mot-

svarande den form av samfinansiering som är möjlig till professionella kulturverksamheter.

- Bra forskning, utvärdering och erfarenhetsspridning inom barn- och ungdomsområdet. Ungdomsstyrelsen spelar här en viktig roll men det saknas en motsvarighet inom barnkulturen.

10.3 Kulturföretagande och entreprenörskap

Utredningens förslag

”De förvaltningsmyndigheter som vi anser ska ansvara för föreslagna sfärer bör tillsammans med de nya myndigheterna Tillväxtverket och Myndigheten för Tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser (TUA) få i uppdrag att stärka och fördjupa sitt samarbete i frågor som rör kulturföretagande och entreprenörskap samt kreativa och kulturella näringar. Ett nationellt program för kreativa och kulturella näringar bör prioriteras inom ramen för detta samarbete. Regionala och lokala erfarenheter bör tillvaratas i detta arbete.”

Kulturförvaltningens synpunkter

Kulturförvaltningen ställer sig mycket positiv till utredningens förslag om ett nationellt program för kreativa och kulturella näringar, liksom till påpekandet att regionala och lokala erfarenheter ska tas tillvara i detta arbete.

Inom ramen för Stockholms stads näringslivs- och kulturfrämjande arbete provas nya vägar att stödja kulturföretagande. På Telefonplan och i Kista kompletteras de tidigare IT-relaterade verksamheterna med kulturföretagande och inkubatorverksamheter. Inom filmområdet provas nya modeller att stimulera filmproduktion i Stockholm. Kulturförvaltningens stödsystem öppnas för innovatörer och entreprenörer inom kulturområdet. Det är i dessa sammanhang viktigt att de statliga stödformer som finns inom bland annat Tillväxtverket och strukturfonderna förstärks, förenklas och i större utsträckning görs tillgängliga för kulturföretag.

11 EU-samarbete och internationella frågor

Utredningens förslag

Utredningen föreslår nya uppdrag inom det internationella området till de statliga kulturmyndigheterna. Man föreslår också en kartläggning av EU-frågor som berör hela kulturområdet i syfte att finna former för mer kultursamarbete och kunskapsspridning.

Kulturförvaltningens synpunkter

Kulturförvaltningen anser att kulturpolitikens internationella perspektiv får för undanskymd plats i utredning. Med den kulturrevolution som pågår på internet och det alltmer gränslösa kulturliv som utvecklas globalt kan man inte längre se kulturpolitiken ur ett snävt svenskt perspektiv.

Utredningen bedömer att införandet av portföljmodellen medför att EU-relaterade frågor och internationellt arbete på regional, lokal och nationell nivå ska lyftas fram i strategierna inför förhandlingarna om portföljerna. Man menar att arbetet då kommer att synliggöras mer och sammantaget kan få större genomslagskraft om förutsättningarna för samverkan ökar.

Kulturförvaltningen har innevarande år introducerat ett kommunalt stöd till internationellt utbyte och kulturexport för kulturverksamheter i Stockholm. Kultur- och integrationsstöd kan också beviljas för omkostnader i samband med EU-ansökningar samt som en del i finansieringen av EU-projekt. För Stockholms del är det viktigt att staten och staden formar ett samarbete för att möjliggöra ett slagkraftigt internationellt deltagande och samarbete för det svenska kulturliv som till stor del är verksamt huvudstaden. Staten bör i ett sådant samarbete kunna bidra med ekonomiskt stöd och specialkompetens som en kommun inte själv kan tillhandahålla via till exempel Svenska institutet samt andra myndigheter och institutioner.

12 Ökat samspel mellan stat, landsting och kommun – ”portföljmodellen”

Utredningens förslag:

- En ny modell för samspelet mellan stat, landsting och kommun i kulturpolitiska frågor bör genomföras. Modellen bör bygga på dialog och förhandling och ska utmynnas i en överenskommelse. Denna ska ange satsningarna på kultur i länet. Parterna bör föra förhandlingarna med utgångspunkt i kriterier som anges i en förordning och med beaktande av de nationella kulturpolitiska målen.

- Både på statlig och regional nivå behöver kunskapsunderlag och strategier tas fram inför dialogen. Staten bör ansvara för uppföljning och utvärdering.
- Modellen förutsätter organisationsförändringar på statlig nivå.
- Vissa statliga medel som i dag fördelas av Statens kulturråd, Riksantikvarieämbetet, Riksarkivet, Nämnden för hemslöjds frågor samt Riksteatern föreslås omfattas av modellen. Vissa andra statliga medel bör ses som associerade till modellen.
- Det bör övervägas om en särskild utredare, en förhandlingsperson, bör tillsättas för att utveckla modellen och genomföra den första förhandlingsomgången.

Kulturförvaltningens synpunkter:

Kulturförvaltningen ställer sig i princip bakom utredningens förslag om en ny modell för samspelet mellan stat, landsting och kommuner. Samordningen av och dialogen om portföljens innehåll inom en region innebär en ambitionshöjning jämfört med dagens situation där Kulturrådet ensidigt beslutar om de statliga stöden, utan systematisk samverkan med landsting, kommuner eller berörda kulturorganisationer.

Kulturförvaltningen bedömer samtidigt att innan portföljmodellen kan genomföras fullt ut i landet så måste frågan om statens fortsatta roll för en nationell kulturpolitik förtydligas. Det gäller främst kulturens mångfalds- och kvalitetsaspekter. Kommer de nya regionala strukturerna att kunna erbjuda medborgarna ett brett och kvalitativt kulturutbud över hela landet?

Portföljmodellen kan bara användas fullt ut där det finns en stark och drivande regional organisation med kommuner som är besjälade av ett regionalt samarbete. Utredningen noterar att så inte är fallet i Stockholms län och föreslår ett undantag där Stockholms stad behandlas i särskild ordning men ändå inom ramen för modellen. Förslaget innebär att en särskilt utsedd förhandlingsman får i uppdrag att utarbeta riktlinjer för statens samverkan med Stockholms stad inom ramen för portföljmodellen. Kulturförvaltningen stöder förslaget men vill betona att Stockholm stad, liksom landsting och regioner ges rätt att själva bestämma hur samordningsförfarandet ska hanteras utifrån lokala förutsättningar och prioriteringar.

Ett stort antal av kulturutredningens förslag hänvisar till lösningar inom ramen för portföljmodellen. På det följer att den oförändrade statliga bidragskakan ska mätta betydligt fler munnar än tidigare. Det innebär i sin tur att den föreslagna portföljen riskerar att bli alltför tunn när innehållet ska fördelas i samband med överläggningarna mellan landsting/Stockholms stad och staten.

Detta dilemma kan lösas på flera sätt. För att få igång de dynamiska processerna kring aspektpolitik och portföljmodell är det god psykologi att staten går före och utökar det stöd som ska ingå i portföljerna. Det är också nödvändigt att fler bidragsområden läggs i portföljen. Enligt förvaltningens mening bör hela stödet till det fria kulturlivet ingå i portföljen redan från början, liksom statliga medel som fördelas till det fria kulturlivets internationella samarbete, resurserna för mångfaldssatsningar, medlen för satsningen Skapande Skola och delar av de medel som Framtidens Kultur disponerar genom ett samarbete med en ny struktur för regionala/lokala kulturfonder.

Den farhåga utredningen uttalar om skilda bedömningar av konstnärlig kvalitet på lokal och statlig central nivå avvisas, åtminstone beträffande Stockholms kulturnämnd och dess förvaltning, där konstnärlig kvalitet bedöms efter likartade kriterier som dem som Kulturrådet tillämpar.

I utredningen föreslås att i anslaget 3:1 inryms utvecklingsbidrag till läns- och regionbibliotek, informations- och lånecentraler och depåbibliotek samt stödet för att främja biblioteksservicen till vuxenstuderande vid folkbiblioteken. Om dessa placeras i regionala portföljer går man miste om det incitament till samverkan som finns mellan län, regioner och delar av landet. Denna samverkans betydelse för biblioteksutvecklingen har blivit allt tydligare under de senaste åren. Detsamma gäller verksamhetsbidrag till Informations- och lånecentralerna och Internationella Biblioteket, som inte ska ingå i en eventuell portfölj eftersom verksamheten är nationell.

Stockholms stadsmuseum får statliga verksamhetsbidrag och ingår därmed i samma

grupp som de regionala museerna i portföljmodellen. Det framgår inte av utredningen hur det statliga anslaget för kulturmiljövård (28:25) som idag delegeras för beslut från Riksantikvarieämbetet till länsstyrelserna ska hanteras i fortsättningen - om det ska ingå i portföljmodellen. Sammantaget kan sägas om finansieringsfrågorna att det gäller att hitta en relevant fördelningsnyckel. Stockholmsregionen har genom tiderna varit underfinansierad i förhållande till befolkningens mängd och mängd kulturarv.

13 Centralt fördelade stöd, konstnärernas villkor och enskild finansiering

13.1.1 stöd till alliansverksamhet

Utredningens förslag:

- Teater-, Dans- och Musikallianserna slås samman till en gemensam scenkonstallians.

Kulturförvaltningens synpunkter:

Stora delar av Sveriges professionella kulturliv är verksamt i Stockholm och denna koncentration växer sig allt starkare. I Stockholms län är ca 14 000 personer sysselsatta inom någon av kulturbranscherna. Samtidigt är arbetslösheten stor och arbetsmarknaden svår. Enligt arbetsförmedlingen ligger arbetslösheten bland landets kulturarbetare på 18 procent.¹ Det är därför positivt att utredningen föreslår en sammanslagning av de nuvarande teater-, dans- och musikallianserna till en gemensam scenkonstallians. Sammanslagningen bör ge samverkansvinster och större kulturpolitisk tyngd.

13.2.1 Litteraturstödet

Utredningens förslag:

- Det statliga litteraturstödet, liksom stödet till kulturtidskrifter, bör ingå som en del i ett allmänt stöd för kulturpolitiska insatser inom hela litteratur- och biblioteksområdet.
- Vid bedömningen av ansökningar för litteraturstöd ska hänsyn tas till – förutom kvalitet – utgivarens ekonomiska förutsättningar i det enskilda fallet.
- Stödet bör fördelas centralt av den föreslagna myndigheten för konstarterna.

Kulturförvaltningens synpunkter:

Att placera Sveriges Författarfond i en ny myndighet för konstarterna känns som en helt onödig försvårande åtgärd. Arbetet inom författarfonden med den så kallade bibliotekserättningen fungerar bra. Det är också rimligt att låta författarna och översättarna själva hantera denna ersättning för att garantera fria bibliotekslån som är grundbulten inom folkbiblioteksväsendet.

13.3 Stödet till de fria grupperna

Utredningens förslag:

- Stödet till de fria grupperna inom scenkonstområdet kvarstår för central fördelning och bör fördelas av den föreslagna myndigheten för konstarterna.
- Inom ramen för fördelning av stödet bör prioriteras att höja bidragsnivån till de grupper som får stöd.
- Stödet till arrangörer inom teater, dans och musik föreslås i tillämpliga delar ingå i den föreslagna portföljmodellen.

Kulturförvaltningens synpunkter:

Som en konsekvens av den föreslagna portföljmodellen minskar de centralt fördelade kulturbidragen. Av de som utredningen föreslår ska kvarstå återfinns bland annat stödet till de fria grupperna. Kulturförvaltningen förordar som tidigare påpekats att dessa bidrag läggs i den regionala portföljen. Det finns i likhet med de regionala kulturinstitutionerna en historisk bidragssamverkan mellan stat, kommuner och landsting som gör det logiskt att behandla stöden på samma sätt. Som redan påpekats har Kulturrådet och staden alltid använt likartade stödkriterier och kvalitetsdefinitioner.

Kulturutredningen föreslår att ersättningsnivåerna höjs inom ramen för fördelning av stö-

¹ Arbetsförmedlingen Kultur: Arbetsmarknadsprognosen för kulturarbetsmarknaden 2007, samt uppgift från Thomas Liljegren på Arbetsförmedlingen. Arbetsförmedlingens definition av kulturbranscherna skiljer sig en aning från EU-kommissionens definition av den kulturella och kreativa sektorn.

det till det fria kulturlivet. Detta kan, vilket också påpekas i utredningen, få till följd att antalet bidragsmottagare minskar. Att bidragsnivåerna höjs är inte bara skäligt utan också nödvändigt för en kvalitativ utveckling för många verksamheter. Risken är dock att en ökad konkurrens om bidragsmedlen stärker den inlåsningsseffekt som kommit att bli ett allt större problem. Redan idag är det tydligt att grupper som har mångårigt bidragsmottagande bakom sig har lättare att

fortsättningsvis få stöd än nya aktörer, vilka därmed får allt svårare att ta del av medlen. Detta gör att förutsättningarna för grupper blir alltmer differentierad samt att den konserverande bidragsfördelningen kan ha en hämmande effekt på konstnärlig utveckling.

13.5 Efter Framtidens kultur

Utredningens bedömning:

När den nuvarande Stiftelsen framtidens kultur upphör finns det behov av en annan bidragsgivare som på motsvarande sätt kan utgöra ett alternativ till de etablerade bidragsgivande instanserna på kulturområdet.

Kulturförvaltningens synpunkter:

Den verksamhet som stiftelsen Framtidens Kultur bedrivit har haft stor betydelse för det svenska kulturlivet och inte minst främjat utvecklingen av regional tillväxt och nyskapande kulturyttringar. En statlig fortsättning på Framtidens Kultur bör enligt kulturförvaltningen utformas i nära samarbete med lokala och/eller regionala fonder för utveckling av nyskapande kulturverksamhet, företagande och forskning. (Se också 13.8)

13.8 Vissa frågor om sponsring m.m.

Utredningen bedömer att det behövs en reell ökning av enskild finansiering som komplement till den offentliga finansieringen av kulturverksamheter och argumenterar för en förändring av befintliga regler i inkomstskattelagen.

Den privata sponsringen har ännu inte fått något brett genombrott inom det svenska kulturlivet och kan på kort sikt knappast bli någon lösning för Stockholms eller landets kulturliv. Till detta bidrar nuvarande avdragsregler, en vikande ekonomisk konjunktur och förhärskande attityder inom både kultur- och näringsliv. Men med attitydförändringar, nya avdragsregler och stärkt ekonomisk konjunktur kan situationen på längre sikt förbättras. Detta är ett område där staden och staten kan agera tillsammans för att skapa ekonomiska incitament för näringslivssamarbete. Kulturförvaltningen har genom fonden "Innovativ kultur" lämnat ett första bidrag till den utvecklingen. Tanken är att fonden ska fyllas på med medel från både offentliga och privata källor och på sikt tillföra kulturlivet större resurser och även bidra till praktiska samarbeten till nytta för både kultur- och näringslivet. En statlig medverkan i kombination med skattelättnader skulle bidra till fondens uppbyggnad och främja privat medverkan. (Se också 13.5)

15 – 17 En ny förvaltningsstruktur för kulturpolitiken

En av de centrala delarna i utredningens uppdrag har varit att ge förslag till en ny förvaltningsstruktur som på ett mer ändamålsenligt sätt ger staten möjligheter att utveckla sitt nationella ansvar för kulturpolitiken. För att åstadkomma en organisation för kulturpolitiken som gör att de statliga myndigheterna med förvaltningsuppdrag kan samverka inbördes, samla politikområdet och göra kulturpolitiken kraftfull föreslås att de grupperas i tre sfärer.

På sikt menar utredarna att grupperingen i sfärer även bör ligga grund för inrättande av tre förvaltningsmyndigheter, vilka bör utgöra den förvaltningsmässiga arkitektur utifrån vilken kulturpolitiken kan ta sig an informationssamhällets och mångfaldssamhällets kultursyn och kulturyttringar.

Utredningen föreslår att dessa sfärer är följande

- En sfär för frågor om arkiv, bibliotek, och språk
- En sfär för frågor samtid, historia och livsmiljö
- En sfär för frågor om konstarter

De förvaltningsmyndigheter som ska ansvara för de föreslagna sfärerna ska var och en ha ansvar för nationell överblick avseende sin sfär. Det gäller bl.a.

- Internationell orientering
- Utbildning, forskning och utveckling
- Statistikförsörjning, uppföljning och utvärdering
- Genomslaget för kulturpolitiska prioriteringar

15 En sfär för frågor om arkiv, bibliotek och språk

Utredningens förslag:

- Riksarkivet och landsarkiven läggs samman till en myndighet, Arkivverket – som får i uppdrag att svara för den nationella överblicken över arkivområdet.
- Kungl. biblioteket får i uppdrag att svara för den nationella överblicken över biblioteksområdet.
- Talboks- och punktskriftsbiblioteket får ett utvidgat ansvar för att följa och stödja de statliga myndigheternas insatser för anpassad information.
- Senast 2014 bör en samlad myndighet för arkiv och bibliotek inrättas. Övriga föreslagna förändringar bör kunna genomföras snabbare.
- Institutet för Språk och folkminnen bör vara en myndighet inom sfären, men bör tills vidare inte organiseras ihop med de övriga myndigheterna.

Kulturförvaltningens synpunkter på förslagets relevans för biblioteksområdet:

Kulturförvaltningen anser att Kungliga Biblioteket i rollen som ett modernt nationalbibliotek mycket väl kan rymma ett nationellt uppdrag att ansvara för stöd till samordning och utveckling samt infrastruktur för informationsförsörjning till alla offentligt finansierade och tillgängliga bibliotek. Redan idag finns vid KB avdelningen för nationell samverkan med bl.a. ansvar för det nationella bibliotekssystemet Libris.

Sverige behöver en samlad syn och tydliga visioner för bibliotek, men måste noga beakta olika biblioteksformers skilda behov. När Kungliga biblioteket föreslås bli huvudansvarig för nationella biblioteksfrågor är det därför viktigt att till uppdraget knyta starkare representation för folkbiblioteken. Det är viktigt att organisatoriskt särskilja de två uppgifterna som myndighetsbibliotek och som nationell samordningsmyndighet.

Kulturförvaltningen anser att en nationell samordning ska utgå från det livslånga lärandet. Om KB skall ha det odelade ansvaret för all samordning och utbildning så krävs en stark styrning i uppdraget från kulturdepartementet i riktning mot en helhetssyn på människors lärande och alla de offentliga bibliotekens sammanlänkade roller i detta.

Stockholms stad är landets största folkbibliotek, innefattande Regionbibliotek Stockholm, Informations- och lånecentralen och Internationella biblioteket, och har utan tvekan en stark position inom folkbiblioteksområdet i Sverige. Genom den samverkan som sker inom ”Informations- och lånecentralerna i samverkan” har man ansvaret för den nationella digitala frågetjänsten ”Fråga biblioteket”. Denna position bör utgöra en värdefull grund i utformningen av framtida nationella bibliotekslösningar i samverkan med Kungliga biblioteket.

Internationella Bibliotekets ställning i landet är unikt vad gäller mediebestånd, men framförallt den personella kompetensen som täcker ett stort antal språk. Denna kompetens gör att landets behov av IB:s tjänster kommer att kvarstå under lång tid framöver även om mediebeståndet på andra språk blir allt bättre vid landets folkbibliotek, vilket också är ett uppdrag och mål för IB:s strategiska medieförsörjningsarbete.

Ett allmänt stöd till kulturpolitiska insatser inom litteratur- och biblioteksområdet kan vara positivt för att öka flexibiliteten av stödet, där man kan göra särskilda insatser inom det som särskilt prioriteras. Man bör dock närmare titta på hur man kan garantera invånarna en jämn tillgång till svensk kvalitetslitteratur och tidskrifter. Det är oklart var det för barn- och ungdomslitteraturen viktiga inköpsstödet finns i förslaget. Det är viktigt att detta finns kvar som ett läsfrämjande incitament men att möjligheten finns att utveckla det för flexibla lösningar.

Stöd inom litteratur- och biblioteksområdet bör fördelas centralt av den föreslagna biblioteksmyndigheten.

Stadsarkivets synpunkter på förslagets relevans för arkivområdet

Utredningen föreslår att en samlad myndighet för arkiv och bibliotek inrättas senast

2014. Detta föreslås ske genom en sammanslagning av Riksarkivet och de sju landsarkiven, Kungl. Biblioteket och Talboks och punktskriftsbiblioteket. Förslaget är långtgående, djärvt och innovativt och bör inte utan vidare avvisas. Med stöd endast av den analys som tillhandahålls av utredningen kan det å andra sidan inte utan vidare tillstyrkas.

Utredningen redovisar uttömmande de stora skillnaderna som finns mellan arkiv och bibliotek vad avser såväl verksamheternas historiska utveckling, dagens uppdrag, självbild och kompetens. Man betonar arkivens starka anknytning till förvaltningens legala sida och arkivverksamhetens roll inom förvaltningsutveckling och förvaltningens effektivisering. Man lyfter också fram Kungl. Bibliotekets primära roll som en infrastrukturell resurs för forskningen och det faktum att Kungl. Biblioteket inte ser sig som en kulturmyndighet.

Efter en redogörelse för de stora skillnaderna mellan arkiv- och biblioteksverksamhet i allmänhet och Riksarkivet och Kungl. Biblioteket i synnerhet landar man i slutsatsen att samhällets digitalisering innebär att skillnaderna på sikt blir av underordnad betydelse. Argumentationen övertygar inte. Samordning och samarbete utifrån nationella och internationella strategier och handlingsplaner är en nödvändighet vad gäller digitaliseringsfrågorna. Det som hittills har uppnåtts visar dock att sådant mycket väl kan åstadkommas över myndighetsgränser.

Riksarkivet och landsarkiven

Innan den föreslagna nya myndigheten för arkiv och bibliotek skapas föreslår utredningen att Riksarkivet och de sju landsarkiven läggs samman till en myndighet som får i uppdrag att svara för den nationella överblicken på arkivområdet. En sammanslagning av Riksarkivet och landsarkiven är ett väntat förslag. Åtskilliga administrativa åtgärder har också redan vidtagits för att förbereda en sammanslagning. Det är angeläget att uppdraget för det nya arkivverket att svara för en nationell överblick tydliggörs och följs av ett tydligt mandat och rimliga resurser. Faktum är att Riksarkivet redan idag har ett vagt formulerat övergripande sektorsansvar. Uppdraget har dock haft en låg prioritet och ansvaret att bidra till utvecklingen av det svenska arkivväsendet i sin helhet har haft ett svagt genomslag i Riksarkivet och landsarkiven.

Som utredningen konstaterar kännetecknas det svenska arkivväsendet av ett utpräglat sektorstänkande, med irrationella och föga konstruktiva motsättningar mellan de statliga, de kommunala och de enskilda delarna av det nationella arkivväsendet. Bristen på samordning och samsyn har delvis sin grund i de olika sektorernas resursmässiga förutsättningar. Något som ytterligare förstärks av känslan av att de statliga medel för forskning och utveckling som det statliga arkivväsendet disponerar i så stor utsträckning har kanaliserats till den egna sektorns behov.

Vid en sammanläggning av Riksarkivet och landsarkiven blir det därför viktigt att värna de statliga funktioner som lagts ut på arkivinstitutioner med kommunalt huvudmannaskap. Det gäller i första hand Stockholms stadsarkiv och Värmlandsarkiv samt till viss del Malmö stadsarkiv. I dessa fall har omfattande resurser av såväl ekonomisk som kulturpolitisk karaktär investerats av respektive kommun för att bygga upp och utveckla även den statliga arkivfunktionen i respektive distrikt. Dessa institutioner är goda exempel på hur statlig och kommunal arkivsektor kan samordnas inom en verksamhet och därmed skapa synergieffekter som kommer såväl allmänheten som respektive huvudman till del. Institutioners breda uppdrag bidrar också till att överbrygga de sektorsmotsättningar som kulturutredningen uppmärksammat.

16 En sfär för frågor om samtid, historia och livsmiljö

Utredningens förslag:

- Riksantikvarieämbetet, Riksställningar, Nämnden för hemslöjdsfrågor, Statens konstråd och Arkitekturmuseet läggs samman till en myndighet.
- I myndigheten infogas också den museikoordinatorsfunktion som närmare utvecklas i förslag av utredningen Museikoordinatorn.
- En organisationskommitté bör tillsättas för att genomföra organisationsförändring-

en. Förändringen bör kunna genomföras under 2010.

Kulturförvaltningens förslag:

Kulturförvaltningen stödjer utredningens förslag om att tillskapa en museikoordinatorsfunktion. Förslaget om att närmare knyta Riksställningar till samverkan med statliga och regionala institutioner överensstämmer med hur det ursprungligen var tänkt och är i grunden positivt om man samtidigt kan bredda dessa institutioners förhållande till civilsamhället. Att lägga samman nuvarande Riksantikvarieämbetet, Riksställningar, Nämnden för hemslöjdsfrågor, Statens konstråd och Arkitekturmuseet till en myndighet tillsammans med en nyskpad museikoordinator möjliggör förändrade arbetssätt. Man kan se uppenbara och omedelbara samordningsvinster med sammanläggningen av Antikvarisk-topografiska arkivets samlingar med Arkitekturmuseets. Utifrån kulturförvaltningens synvinkel samlas alla relevanta kulturmiljöfrågor och museifrågor hos en statlig myndighet som kan agera bollplank och vara samtalspart för områdets samlade verksamheter.

17 En sfär för frågor om konstarterna

Utredningens förslag:

- En ny myndighet för konstarterna skapas genom att viss verksamhet inom Statens kulturråd, hela Konstnärsnämnden med Bildkonstnärsfonden samt Sveriges Författarfond och viss verksamhet inom Stiftelsen Svenska Rikskonserter läggs samman.
- En organisationskommitté bör tillsättas för att genomföra organisationsförändringen.

- Förändringen bör kunna göras under 2010.

Kulturförvaltningens synpunkter:

Kulturförvaltningen ställer sig bakom utredningens förslag om att skapa en ny myndighet genom sammanläggning av viss verksamhet vid nuvarande Statens kulturråd, hela Konstnärsnämnden med Bildkonstnärsfonden och viss verksamhet inom Rikskonserter men anser inte att Sveriges Författarfond ska ingå i den nya myndigheten. Enligt förvaltningen borde den föreslagna organisationen kunna ge goda möjligheter till tvärsektoriellt tänkande inom konstarterna och i relation med övriga samhället, kostnadseffektivitet i myndighetsutövandet och större tyngd åt de konstpolitiska frågorna.

18 En ny roll för Kulturrådet

Utredningens förslag:

Det nya Kulturrådet bör ha följande uppgifter:

- leda och samordna statens överläggningar med landstingen och kommunerna (portföljmodellen),
- göra samlade bedömningar, uppföljningar och utvärderingar av kulturpolitiken till underlag för regeringen, samordna och svara för vissa övriga kulturpolitiska uppgifter.
- Uppgiften att ansvara för statens centralt fördelade bidrag bör ges till den föreslagna myndigheten för konstarterna

Kulturförvaltningens synpunkter:

Kulturförvaltningen delar utredningens förslag som innebär nya uppgifter för Statens kulturråd med inriktning på förhandlingar med regionerna inom ramen för portföljmodellen samt utveckling och uppföljning. Inom det sistnämnda området vill kulturförvaltningen betona vikten av statistik, utvärderingar och analyser inom kulturområdet i samspel med de lokala och regionala nivåerna.

19 Ny syn på institutionerna

Utredningens förslag:

- En översyn bör initieras för att i samråd med den romska minoritetens organisationer förbereda uppbyggnaden av en institutionell hemvist för den romska kulturen.

Kulturförvaltningens synpunkter:

Kulturförvaltningen välkomnar utredarens förslag om en översyn i samråd med den romska minoritetens organisationer i syfte att förbereda uppbyggnaden av en institutionell hemvist för den romska kulturen. RKC:s (Romskt Kulturcentrum) i Stockholm erfarenhet bör härvid tillvaratas.

20 Genomförande och konsekvensanalys

Utredningen konstaterar i sitt sista kapitel att omställningskostnaderna för de föreslagna förändringarna av myndighetsstrukturen bör rymmas inom befintliga ekonomiska ramar. Den föreslår också att Statskontoret ges ett uppdrag att göra en närmare genomgång av de ekonomiska konsekvenserna av förslagen till förändringar i myndighetsstrukturen parallellt med remissbehandlingen av betänkandet.

Kulturförvaltningens synpunkter:

Utredningen redovisar inga närmare ekonomiska beräkningar eller kostnadseffekter av sina förslag vilket kulturförvaltningen ser som en svaghet. Det är inte rimligt att förvänta sig att så omfattande organisatoriska förändringar inom till exempel den statliga myndighetsorganisationen ska kunna genomföras utan tillkommande kostnader i genomförandestadiet och därmed sammanhängande konsekvenser för kulturlivets finansiering. Utredningens förslag om att låta Statskontoret göra sådana beräkningar kommer inte att verkställas innan remissbehandlingen avslutats vilket gör det svårt att bedöma förslagens relevans utifrån ett kostnadsperspektiv.

Stockholms Stadshus AB

Stockholms Stadshus AB svarar direkt till kulturdepartementet genom Stockholms Stadsteater AB som är remissinstans.

RESERVATIONER M.M.

Kulturnämnden

Reservation anfördes av vice ordförande Roger Mogert (s), ledamöterna Ann Mari Engel (v), Eva Louise Erlandsson Slorach (s) och Kerstin Wickman (mp) samt tjänstgörande ersättarna Inga Granberg (s) enligt följande

att avslå förvaltningens förslag till beslut

att som svar på remissen överlämna följande:

”Det är viktigt att regelbundet göra genomlysningar av kulturpolitiken och vi välkomnar den breda debatt om kulturpolitiken som utredningen har väckt. Vi vill dock avvisa huvuddelarna av förslagen och efterlyser i stället en statlig kulturpolitik som stärker kulturens ställning i hela landet och ger fler möjlighet till delaktighet, genom eget kulturskapande och genom tillgång till professionell kultur.

En avgörande brist i utredningen är att den inte utgår från att området ska få någon som helst ekonomisk expansion och inte föreslår några resursförstärkningar på kulturområdet. Den har heller inga förslag för att förbättra villkoren för kulturskaparna, trots att man framhåller att det finns en rad olösta problem. Vi ser ingen motsättning mellan det professionella kulturlivet och de så kallade medborgarperspektivet, som tvärtom är varandras förutsättning. Vi avvisar den instrumentella synen på kulturen som innebär att den i första hand ska motiveras med nytta för andra samhällsområden.

De i utredningen föreslagna ändringarna av kulturpolitiska målen för på intet sätt kulturpolitiken framåt. Det förefaller till att börja med märkligt att en opolitisk utredning föreslår mål för politiken. När de ursprungliga målen togs fram, 1974 var det av en parlamentarisk utredning och i det närmaste i enighet.

Vidare måste det fastslås att urvattningen av målet om en kulturpolitik som omfattar alla, framstår som såväl oroväckande som omodern. Målet och utmaningen för all modern kulturpolitik måste vara att alla skall omfattas av kulturlivet. Detta mål måste slås fast tydligt och vara ledstjärnan för kulturpolitiken.

När det sedan gäller kommersialismens negativa verkningar, innebär inte ett erkännande av dessa per automatik ett avståndstagande från att de kommersiella krafterna också bidrar till kulturlivet. En kulturpolitik som i allt högre grad också inkluderar ett fält där kultur- och näringspolitik möts, kan inte därför bortse från kommersialiseringens risker. Tvärtom. Det blir än viktigare att politiken kan parera för de negativa effekterna av kommersialismen. Bara så kan vi undvika likriktning och en urvattning av utbudet.

Vi anser det också olyckligt och otidsenligt att ta bort målet om att främja internationellt utbyte, som vi anser är en allt viktigare del av kulturlivet, inte minst i Stockholm. Utredningen föreslår att man istället lyfter fram ”kultursamarbete” som definieras som samarbete mellan svenska myndigheter eller institutioner och utländska myndigheter eller institutioner, t ex i kunskapsuppbyggande syfte eller i utvecklingssyfte tillsammans med utvecklingsländer. Vi anser att kulturpolitiken även i fortsättningen ska innefatta kulturutbyte som inte begränsas av utvecklingsändamål och som även sker inom det fria kulturlivet.

Vi anser att det är viktigt att staten har ett fortsatt samlat ansvar för landets kulturpolitik. Jämlikheten i hela landet måste garanteras och alla medborgare få del av kulturen, oavsett bostadsort eller social bakgrund. Det kan finnas skäl att se över relationen mellan staten och regionerna. Förslaget till regionalisering, den så kallade portföljmodellen är dock inte tillfredställande och är dessutom inte tillräckligt tydlig. Det saknas idag en fungerande regional struktur för många delar av landet. Kommunernas roll i den föreslagna modellen är mycket oklar. Grunden för den föreslagna modellen är förhandlingar, där garanten för lika behandling ska vara de

nationella målen. Eftersom dessa mål samtidigt föreslås tas bort och ersättas av en mycket vagt hållen allmän formulering, finns inte denna grund.

Vi är ytterst tveksamma till det föreslagna systemet med s.k. portföljer. Det finns en uppenbar risk att dessa bara blir ett sätt för statsmakten att iscensätta en reträtt från den kulturella regionalpolitiken. Vi ser en stor risk att de regionala och lokala aktörerna, istället för att vinna en ökad frihet över regionens kulturpolitiska resurser, enbart vinner det tveksamma privilegiet att administrera en kulturpolitisk reträtt.

Inbyggt i systemet finns nämligen en motsättning och en kamp om resurserna mellan de statliga institutionerna, vars anslag det kommer finnas en fortsatt tydlighet om vem som ansvarar för, och de regionala portföljerna, där det finns en otydlighet om vem som ansvarar för innehållet, då de tillkommit i förhandling mellan parterna. I klartext innebär det en stor risk att en framtida kulturminister riskerar att gynna de statliga institutionerna – inför vilka han eller hon uppenbart bär ansvaret – framför de regionala portföljerna.

Vi vill sålunda avstyrka förslaget till portföljsystem. Vi ser det dock som naturligt att Stockholm, i det fall vi påtvingas en portföljmodell, inte infogas i någon landstingsportfölj.

En stor del av kulturutredningen behandlar ”kulturpolitikens arkitektur”, organiseringen av de statliga myndigheterna. Här föreslås omfattande förändringar och ett betydande centralisering, utan att konsekvenserna för verksamheterna eller konstarna är utredda. Det är viktigt att ständigt se över hur myndigheter fungerar och hur administrationen ska fungera på bästa sätt för att tjäna sitt ändamål. Vi har dock svårt att se behovet av denna omfattande omorganisation av verksamheter som idag i stort sett fungerar bra. Vi tror att det är olyckligt att centralisera all bidragsgivning till en myndighet, som dessutom ska vara en s.k. ”enrådsmyndighet”. Särskilt egendomligt blir det att till denna myndighet föra Författarfonden, en fristående organisation som idag på ett utmärkt och av alla parter accepterat sätt hanterar författarnas egna ersättningar. I utredningen föreslås att en samlad myndighet för arkiv och bibliotek inrättas där Riksarkivet och Kungliga biblioteket slås samman med talboks- och punktskriftsbiblioteket och landsarkiven.

Vad gäller arkivfrågorna är det rimligt att, som utredningen föreslår, Riksarkivet får ett övergripande ansvar på den nationella nivån. Vi vill dock poängtera den fortsatta vikten av myndighetsövergripande verksamheten vad gäller historia och kulturarvsfrågor som i huvudsak kommer ligga under myndigheten för samtid, historia och livsmiljö, men där de nationella arkiven har en stor och viktig funktion.

Stockholms stadsarkiv har i dag dubbla myndighetsroller: vid sidan av sin roll som kommunal arkivmyndighet i Stockholms stad utgör Stockholms stadsarkiv även Landsarkiv för Stockholms län. Enligt utredningens förslag ska de sju landsarkiven övergå i den nya myndigheten för arkiv, bibliotek och språk. Det bör vid ett eventuellt sådant framtida samgående därför särskilt beaktas hur kostnader och personalansvar ska fördelas mellan staden och staten, i synnerhet gällande de stora investeringar som Stockholms stad har gjort i byggnader, arkivaliehantering och personalutveckling utifrån sin roll som landsarkiv.

För de föreslagna mycket genomgripande förändringarna görs inga kostnadsberäkningar, utan de anses kunna inrymmas inom nuvarande ekonomiska ramar. All erfarenhet visar att så stora omorganisationer kostar såväl pengar som tid. För lång tid framåt skulle det lägga en ”död hand” över ett kulturliv, som i stället är i stort behov av förstärkt finansiering och en stark och framsynt kulturpolitik.”